

June 12, 1987

**Record of Conversation in Prague between Chinese
Party Leader Zhao Ziyang and Czechoslovak Prime
Minister Lubomír Strougal**

Citation:

"Record of Conversation in Prague between Chinese Party Leader Zhao Ziyang and Czechoslovak Prime Minister Lubomír Strougal", June 12, 1987, Wilson Center Digital Archive, Central State Archives (SÚA), Prague. Included in the document reader for the international conference "China and the Warsaw Pact in the 1970-1980s" held by CWHIP and the Parallel History Project March 2004 in Beijing.
<https://digitalarchive.umd.edu/document/114816>

Summary:

This is the Slovak record of a 1987 conversation between the general secretary of the Chinese Communist Party, Zhao Ziyang, and Czechoslovak Prime Minister Lubomír Strougal outlining the possibilities of economic reform in Czechoslovakia and discussing technical and economic cooperation between Czechoslovakia and China. Zhao indicates that China is lagging behind in its development and asks for Czechoslovak support in reconstructing and modernizing Chinese power stations and chemical plants.

Credits:

This document was made possible with support from Leon Levy Foundation

Original Language:

Slovak

Contents:

Original Scan

ACU 2827 / USO, SVA

Záznam z rokovania s. L. Štroukala s s. Čao C'-janga, dňa 12. 6. 87

Rokovania nadviazali na rozhovory Čao C'-janga so s. G. Husákom z 11. a 12.6.1987.

S. Štrougal ocenil návštevu Čao C'-janga ako významný medzník v čs. - čínskych vzťahoch. Vyslovil presvedčenie, že prinesie pozitívne výsledky. Ocenil priebeh doterajších rozhovorov, ktoré poskytli vyčerpávajúce informácie o ČĽR a o stave a perspektívach dvojstranných vzťahov. Navrhol pri dnešnom stretnutí podrobnejšie sa zaoberať otázkami dvojstrannej hospodárskej, obchodnej a vedecko-technickej spolupráce.

S. Štrougal zoznámil čínskeho hosťa so závermi XVII. zjazdu KSČ, ktoré založili novú strategiu - stratégiu urýchlenia a intenzifikácie sociálno-ekonomického rozvoja. Je to stratégia rýchlejšieho vedecko-technického rozvoja, ktorá predpokladá i významné procesy v oblasti štrukturálnych zmien. Pri vytyčovaní tejto stratégie sa vychádzalo z kritického porovnania so zahraničím. Bolo konštatované, že v národnom hospodárstve, hlavne v niektorých oblastiach, zaostávame v produktivite práce. Treba pridať predovšetkým v oblasti technicko-ekonomických parametrov, kde zaostávame za vyspelými kapitalistickými štátmi. Pripomenul slová s. Husáka, že nie všetko sa darí v otázke kvalitatívnych ukazovateľov. Bol síce zaznamenaný dielčí pokrok, ale stále nenastal zásadný obrat. Informoval, že P. ÚV bude čoskoro prejednávať plnenie plánu za 1. polrok 1987. Bude nutné prijať zásadné opatrenia na zlepšenie situácie.

S. Štrougal poukázal na niektoré konkrétne príčiny nedostatkov:

- riadiaca práca v rade oblastí nie je na požadovanej úrovni. V existujúcom systéme riadenia sa dá lepšie pracovať. Treba včas reagovať na niektoré negatívne javy a to i v kádrovej oblasti. Zlepšenie riadiacej práce je základným zdrojom mobilizácie aktivít.
- V súčasnosti sa rozpracovávajú zásady hospodárskej reformy. Niektoré sa už experimentálne overujú v určitom okruhu podnikov. Ale reforma zásadne neovplyvní prvé roky tohto päťročného plánu

- Pokračuje podceňovanie vedecko-technickej revolúcie. Neplní sa celý rad kvalitatívnych ukazovateľov, kde sa chceme priblížiť svetu.

Intenzívne sa pracuje na reforme. P ÚV v júni prekontroľuje priebeh prípravných prác a do konca roku má byť celý program prerokovaný na pléne ÚV KSČ.

Reforma vychádza z dosledných socialistických princípov. Rešpektuje princíp socialistického vlastníctva. V rámci reformy treba po novom usporiadať úlohu centra, ktoré musí byť tvorcom stratégie hospodárskeho rozvoja. Táto stratégia bude presadzovaná pomocou hospodárskych nástrojov.

Väčšia zodpovednosť a samostatnosť bude poskytnutá podnikom, kde chceme rozvinúť princípy chozraščotu a spoločenskej samosprávy. Podniky musia rešpektovať spoločenskú objednávku. Vypracovávajú sa hospodárske pravidlá pre chovanie sa týchto podnikov. Reforma sa týka prestavby veľkoobchodných cien v poľnohospodárstve, vytvorenia jednotných ekonomických kritérií, ktoré sa dotýkajú úverovej a finančnej politiky.

Najzložitejšou otázkou je práve vypracovanie a uplatnenie týchto jednotlivých princípov, hlavne v prechodnom období, kedy každý podnik sa nachádza v inej situácii. Jeden má modernú základňu, základné fondy iného sú už zas opotrebované. V prechodnom období treba reagovať na túto situáciu, čo je zložitá otázka.

Druhou zložitou otázkou je vzťah centra a podniku. Ústredie sa nemože zriecť niektorých práv v záujme uplatňovania hospodárskej stratégie. Staré administratívne riadenie však nemože byť zachované.

Reforma je istý proces. Dá sa zvládnuť len pod vedením KSČ. To potvrdzujú i naše skúsenosti z minula.

Reforma nie je všeliek. Nie je možno očakávať, že veci sa budú meniť automaticky. Reforma len vytvára podmienky pre racionálne hospodárenie. Podarí sa len vtedy, keď riadiace hospodárske kádry dokážu za pomoci odborových organizácií využiť všetky jej možnosti.

Potom s. Štrougal prešiel k otázkam hospodárskej spolupráce. Uviedol, že v 50-tych rokoch ČSSR samostatne alebo v spolupráci s inými krajinami postavila v Číne 82 podnikov. V ČĽR pracovalo až 3000 čs. expertov. Títo ľudia radi spomínajú na Čínu a Teng Siao-pching v rozhovore so s. Štrougalom v Pekingu pozval ich časť k návšteve Číny. Po tom, čo sa o tom s. Štrougal zmienil v čs. masmédiách, mnohí ľudia píšu listy a vyslovujú pranie využiť toto pozvanie k ceste do Číny.

V posledných 7 rokoch došlo k oživeniu čs.-čínskej hospodárskej spolupráce. Objem obchodnej výmeny sa zvýšil trojnásobne a dosiahol úroveň 1 mld. Sfrs. No už v Pekingu sa súdruhovia Štrougal a Čao C'-jang zhodli, že s týmto stavom sa netreba uspokojovať. V poslednom období sa uskutočnil celý rad významných rokovaní. Čínu navštívili 3 podpredsedovia vlády ČSSR, došlo k výmene návštevy radu ministrov oboch vlád. Boli podpísané významné dohody, ktoré zakladajú perspektívy a koncepciu ďalšej spolupráce. V r. 1984 bola podpísaná dohoda o vedecko-technickej spolupráci. V r. 1985 dohoda o dlhodobej obchodnej spolupráci. Počas návštevy s. Štrougala v ČĽR boli podpísané dohody o spolupráci pri výrobe nákladných automobilov Tatra 815 a dohoda o vytvorení spoločného podniku pre námornú dopravu. Počas návštevy Čao C'-janga bola podpísaná dohoda o zabránení dvojitému zdaneniu, bola vytvorená komisia pre spoluprácu v oblasti strojárstva a uzatvorený dodatkový protokol k zvýšeniu objemu obchodnej výmeny.

Už v Pekingu sa obe strany dohodli ďalej konkretizovať vzájomnú spoluprácu s cieľom ďalej dynamizovať jej rozvoj. Využívať v nej formy, o ktorých už Čao C'-jang hovoril so s. Husákom t.j. zvyšovať úroveň spolupráce cestou kooperácie, špecializácie výmeny know-how, licencií apod. V tomto smere už existujú určité základy, či už sa jedná o spoluprácu v oblasti textilných strojov BD 200 alebo nákladných automobilov Tatra 815.

S. Štrougal navrhol vypracovať dokument, ktorý by programovo dlhodobo určoval smery spolupráce. Doporučil tento dokument podpísať počas návštevy s. Husáka v ČĽR. Navrhol uložiť obom ministrom zahraničného obchodu, aby začali prácu nad prípravou tohto dokumentu.

S. Štrougal ďalej konkretizoval oblasti, kde je čs. záujem o spoluprácu:

1/ Energetika.

ČSSR stavia v ČĽR 4 ks 200 MW bloky. Bola zahájená výstavba 2 500 MW blokov. ČSSR má záujem pokračovať v tomto programe, ktorý by sa pritom nemusel organizovať len na klasické tepelné elektrárne. S. Štrougal navrhol dodávky prečerpávajúcich elektrární o výkone 200 - 300 MW a prípadné rekonštrukcie kondenzačných teplární.

2/ Strojárstvo

Bola zahájená dobrá spolupráca v prípade textilných strojov. Začala spolupráca pri výrobe T 815. Na výstavke v Aero Vodochody mali čínski hostia možnosť sa zoznámiť s poľnohospodárskymi strojmi. ČSSR má i vyspelé potravinárske strojárstvo, solídne stavebné stroje a dobrú úroveň majú i obrábacie a tvarovacie stroje. Počas návštevy výstavky minister strojárstva daroval Čao C'-jangovi jeden z vystavených stavebných strojov. Ten druhý chce čínskemu hosťovi darovať ss. Štrougal a Biľak.

Čínskej delegácii boli úmyselne ukázané i lietadlá, kde by si ČSSR priala po čase ich vidieť na čínskych letiskách.

S. Štrougal pripomenul, že už v Pekingu upozorňoval na problém odberu traktorov a nákladných automobilov. Vyslovil pochopenie nad niektorými čínskymi ťažkosťami, požiadal však, aby táto stránka spolupráce nebola stiahnutá z programu.

3/ Plynárenstvo

Existuje dlhodobá spolupráca v oblasti generátorov splyňovania uhlia. Čs. strana navrhla podieľať sa na plynifikácii čínskych miest, samozrejme, že za účasti čínskych podnikov s tým, že postupne by táto výroba prešla na miestnych

výrobcov. Program plynofikácie by sa dal využiť i v spolupráci na tretích trhoch.

4/ Rekonštrukcie

V súčasnosti nazrela potreba rekonštrukcie tých 82 závodov, ktoré boli v Číne postavené v 50-tych rokoch s pomocou ČSSR. ČSSR má záujem podieľať sa na ich rekonštrukcii a modernizácii, hlavne v oblasti energetiky, strojárstva, hutníctva, chemických závodov apod.

S. Štrougal navrhol rozpracovať program spolupráce v oblasti rekonštrukcie.

Predseda vlády ČSSR uviedol, že už v Pekingu informoval svojho partnera o čs. hľadaní svojho ekonomického profilu a svojej ekonomickej štruktúry. Spolupracujeme so ZSSR, socialistickými krajinami, máme záujem o spoluprácu s Čínou, rozvíjame obchod i s ďalšími krajinami vrátane Západu.

Veľký podiel národného dochodku - 40% - získavame v medzinárodnej výmene tovarov. Naša štruktúra je historicky vytvorená a v najbližšej budúcnosti pojde o to - pretvoriť ju po novom. Preto v súčasnosti sa neohraničujeme len týmto päťročným plánom, ale intenzívne už premýšľame o výhľade do r. 2000 - 2005. Tento program bude realistický len za predpokladu, že sa už teraz dohodneme so svojimi partnermi na dlhodobých perspektívach našej spolupráce, na tom, čo budeme vyrábať, odoberať s cieľom postupne zužovať sortiment čs. priemyselnej produkcie.

V posledných rokoch sa ČSSR a ČĽR lepšie spoznali i v hospodárskej oblasti. N' tomto treba pokračovať, a to nielen na najvyššej úrovni, na úrovni vládnej a ministerskej, ale i na nižších článkoch.

Keď chceme dať spolupráci vyššiu dynamiku, je dôležité, aby o to usilovali nielen najvyšší stranícki a štátni predstavitelia, ale by tu bol aj politický a ekonomický záujem nižších článkov.

Čao C'-jang informoval, že politické vedenie ČĽR prijalo v oblasti hospodárskej spolupráce so socialistickými krajinami východnej Európy generálnu smernicu, ukladajúcu postupne rozšíriť podieľ týchto krajín, vrátane ČSSR, v zahraničnom obchode Číny. Táto smernica sa bude realizovať postupne. Bude k tomu potrebná obojstranná snaha.

Čínski súdruhovia v súčasnosti rozmyšľajú nad tým, v čom má pozostávať ťažisko vzájomnej spolupráce, na čo sa orientovať u jednotlivých krajín. Dôležité však je, že základná línia, v ktorej sa počíta i so ZSSR, je už vytýčená. Hoci obchod so socialistickými krajinami východnej Európy, vrátane ZSSR, zaznamenal v posledných rokoch určitý vývoj, jeho súhrnný objem predstavuje stále len malú časť celkového obchodu Číny so zahraničím.

Čína je odhodlaná i do budúca v rámci politiky otvorenia sa svetu ďalej rozširovať zahraničný obchod a zvyšovať jeho podieľ pri tvorbe národného dochodku, ktorý zatiaľ predstavuje len asi 14%. Súčasne bude usilovať o zvyšovanie podieľu ZSS v objeme zahraničného obchodu. Všeobecne hovoriac, hospodárske a obchodné vzťahy so socialistickými krajinami východnej Európy sa budú i naďalej rozvíjať. Rozširovanie tejto spolupráce si vyžiada nové formy a metódy spolupráce. ČĽR je ochotná pristúpiť v spolupráci s ČSSR na všetky formy, ktoré su využívané i v spolupráci s inými krajinami, a tiež, keď sa to ukáže vhodné, na také formy, ktoré nie sú zaužívané v iných reláciách.

Čao C'-jang konštatoval, že obe krajiny sa nachádzajú v rozdielnych etapách rozvoja. Existuje možnosť navzájom sa dopĺňovať a študovať svoje skúsenosti. Podčiarkol, že rekonštrukcia a výrobná kooperácia sú perspektívnymi oblasťami vzájomnej spolupráce.

Uviedol, že za 7 - 8 rokov realizácie politiky otvorenia sa svetu sa ako určitý problém ukázala snaha čínskych podnikov orientovať svoju aktivitu skoro výlučne smerom k Západu. Usilujú len o najpoprednejšiu techniku a technológiu.

Zabúdajú, že Čína ale potrebuje takú pokrokovú technológiu, ktorá sa hodí súčasným podmienkam Číny. A tú nie je potrebné dovážať len zo Západu, ale i zo ZSSR a ZSS.

Doporučil, aby v oblasti rekonštrukcie starých podnikov sa pozornosť ČSSR neohraničovala len závodmi postavenými v 50-tych rokoch za pomoci ČSSR. V Číne je veľké množstvo starých závodov, ktoré vyžadujú rekonštrukciu povodného čínskeho zariadenia.

Poznamenal, že pri dovoze poprednej technológie musí Čína platiť valutou, ktorej zdroje sú obmedzené. ČĽR je rozvojová krajina a jej finančné zdroje sú ohrozené. Nemože všetky svoje plány realizovať naraz, ale postupne. Preto sa domnieva, že v rámci presadzovania línie na rozširovanie spolupráce so ZSS sú svetlé perspektívy postupného a stabilného rozvoja hospodárskych vzťahov i s ČSSR.

Čao C'-jang ďalej pripomenul potenciál spolupráce s jednotlivými čínskymi provinciami a mestami. Upozornil, že čínski súdruhovia z lokalít majú slabosť pri cestách do zahraničia dávať množstvo sľubov, podpisujú i rámcové dohody, avšak bez reálneho hodnotenia svojich možností, takže sa často stáva, že nič zo sľúbeného sa nerealizuje. To asi spôsobilo problémy i čs. súdruhom. Teraz sa čínske ústredné vedenie snaží presvedčiť miestne orgány, aby splnili svoje sľuby. Avšak realizovať celý ich objem bude asi obtiažne. Čao C'-jang priamo povedal, aby do budúca čs. súdruhovia príliš neverili prehnaným sľubom ich partnerov z čínskych provincií. Tlmočil tiež ospravedlnenie, že vinou úprav na vnútornom trhu ČĽR vznikli problémy v odbere čs. traktorov a nákladných automobilov. Tohto roku dokonca došlo k poklesu obchodnej výmeny v rámci ročného protokolu. Čao C'-jang však zdoraznil, že tieto zmeny konkrétnych podmienok neznamenajú, že by sa menil postoj Číny voči ČSSR. Ten i naďalej spočíva v aktívnej snahe rozvíjať vzájomné hospodárske vzťahy, kde existujú dobré perspektívy. Vyslovil súhlas s názorom s. Štrougala, že táto spolupráca musí vychádzať z princípov dlhodobosti a stabilnosti. Bude tiež potrebné hlbšie preskúmať, v ktorých oblastiach sú najlepšie možnosti vzájomnej spolupráce.

Čao C'-jang podčiarkol, že obe krajiny majú plánovitú ekonomiku. Prípadný dlhodobý plán vzájomnej spolupráce by uľahčil prácu vláde a umožnil vyhnúť sa nežiadúcim výkyvom. Vyslovil preto súhlas s námetom podpísať dlhodobý program hospodárskej spolupráce a urýchliť jeho prípravy tak, aby jeho konečný variant mohol byť schválený ešte do návštevy s. Husáka v Číne.

Na záver svojho výkladu Čao C'-jang poďakoval za pomoc, ktorú v 50-tych rokoch poskytli tisíce čs. expertov Číne a potvrdil pozvanie Teng Siao-pchinga pre skupinu týchto ľudí k návšteve ČĽR. Po slovách s. Štrougala, že by stačilo pozvanie pre 10 z nich, Čao C'-jang navrhol konkrétne otázky dohodnúť diplomatickou cestou.